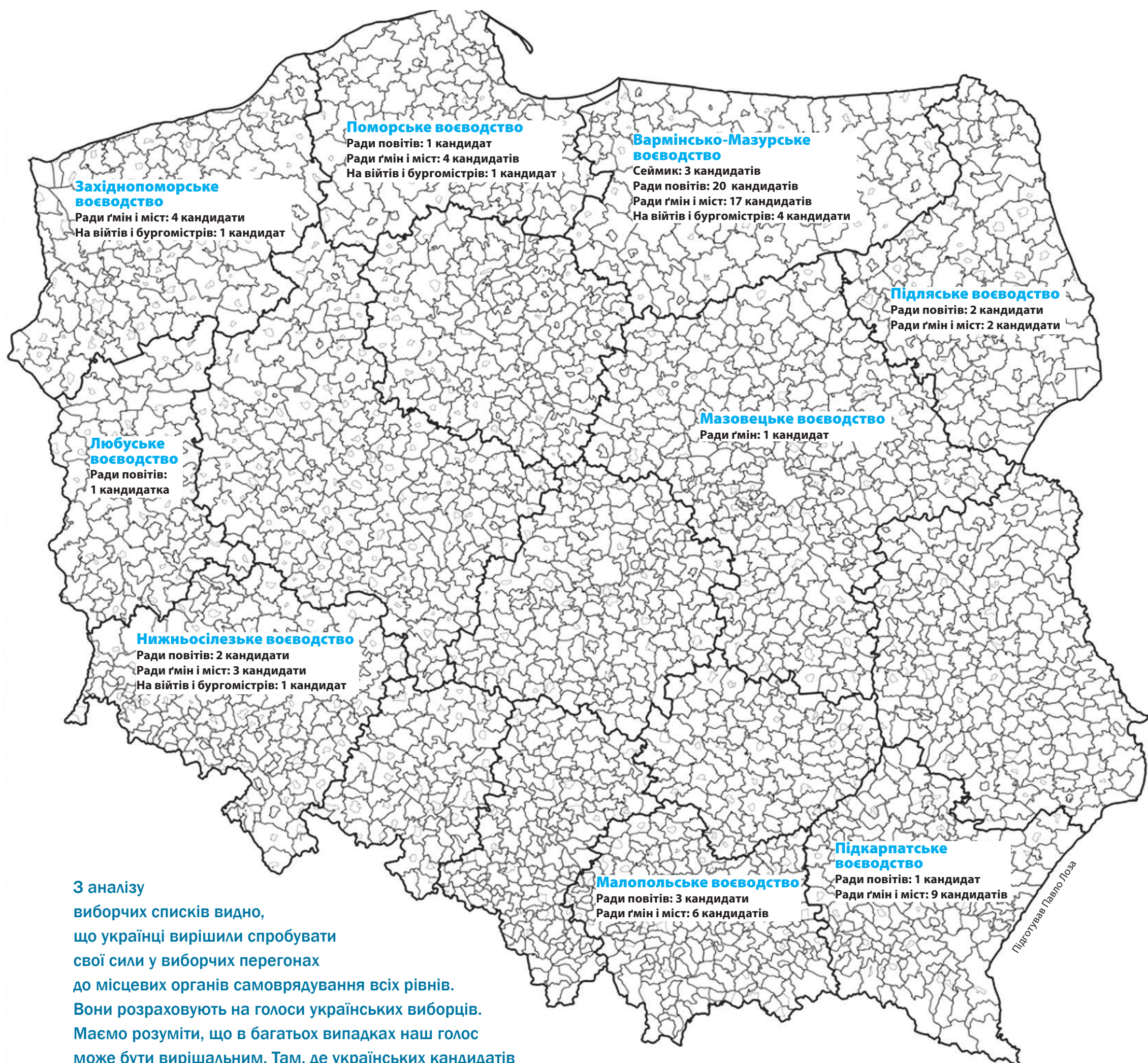

Наше Слowo

PIK LXIII № 41 (3192) ВАРШАВА, 14 ЖОВТНЯ 2018 РОКУ
ЦІНА – зл. 3,50 zł (VAT = 5%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAIŃSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернетівська газета www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Самоврядні вибори 2018

З аналізу виборчих списків видно, що українці вирішили спробувати свої сили у виборчих перегонах до місцевих органів самоврядування всіх рівнів. Вони розраховують на голоси українських виборців. Маємо розуміти, що в багатьох випадках наш голос може бути вирішальним. Там, де українських кандидатів немає або є, але досі не довели своєї єдності з громадою, варто голосувати за польських представників, які вже роками підтримують нашу спільноту.

Повний список кандидатів серед українців у Польщі – на 6-7 сторінках

«Зісмажити» Смажовського, а, може, нас усіх

Польська народна приказка говорить: «Pańska łaska na pstrym koniu jedzie» («Панська ласка на різномастому коні їде»). Таке можна сказати про дотеперішнього улюбленця правих сил, автора фільму «Волинь», де розповідається про польсько-українське протистояння під час II Світової війни. Ще два роки тому під час кінофестивалю у Гдині Войцеха Смажовського учасники цього заходу мало не носили на руках, а голова державного телебачення TVP Яцек Курський особисто вручав йому нагороду та вітав із визнанням. Зараз той самий Курський невдало пояснює причини «цензурного» втручання у телетрансляцію із наступного кінофестивалю, де нагороду публіки отримав черговий фільм В. Смажовського «Kler». Як і у випадку першого фільму Смажовського, країну знову охопила своєрідна «кіноістерія».

Однак, тепер хвиля піднесення зустрілася із проявами заперечення, трапляються вияви лютої ненависті до фільму і режисера, хоча картина і б'є рекорди популярності серед глядачів. Попри все, що відбувається над Віслою, холоднокривність зберігають представники польської Римо-католицької церкви. Архієпископ Войцех Поляк, голова Єпископату, заявив: «Ми приречені на довгу дорогу. Педофілія у костелі — неприйнятна».

Останні події показують, що холоднокривності у ставленні до польсько-українських відносин нам не варто сподіватися.

Ставлення правих сил, зокрема «крезових бультер'єрів» до українського питання у Польщі, здається, ніколи не поміняється. Нехай на це не сподіваються ті, хто хоче «перечекати» антиукраїнський шквал у Польщі.

У випадку фільму Смажовського, як за першим разом (захоплення), так і за

другим (заперечення) бачимо організовану, цілеспрямовану кампанію. Тут присутній цікавий аспект цієї кіновійни, бо у «кінозахват», колись, так і «кіновійну» тепер включилися місцеві самоврядні структури. За ініціативою місцевих політиків здійснено спроби не допустити прокату фільму Смажовського («Kler») в місцевих кінотеатрах. Тут не лише справа кінопрокату. Місцеві політики по-різному проявляють свою антиукраїнську позицію. Скажімо, в Ельблонзі місцева влада хоче назвати вулицю, наприклад, «Захисників бірчі», а в Любліні відмінити назву скверу Т. Шевченка. Ці факти ще раз нагадують, яку реальну владу на місцях мають самоуправи.

Це важлива констатація, особливо напередодні місцевих виборів 21 жовтня. Про потребу бути у структурах місцевого самоврядування говорить кандидатка до Ради міста Любіна Ксеня Довгань-Доманська («Наше слово» № 40 за 07.10.2018 р.):

«Єдине, що я могла робити на цій посаді — протестувати проти способу проведення засідань міської ради та рішень, які вона приймала. Вважаю, що багато засідань не були корисними для громади».

Заява К. Довгань-Доманської важлива, оскільки вже протягом деякого часу на різних шаблях державної та місцевої влади бачимо спроби повільно вести «гібридну війну», або, як говорять в народі, «грілювати», тобто повільно, на малому вогні «зісмажити» українців у Польщі (як «закерзонців», так і «наддніпрянців»).

Перелік варто почати від майже «кремлівської» постанови про створення воєводською владою своєрідних списків «іноземних агентів», де вказані неурядові організації, їхні лідери та активісти. Але це — не всі приклади подібних ситуацій.

Згідно з останніми повідомленнями, нещодавно притягнули до судової відповідальності водія автомобіля, який просто зупинився на території Польщі, маючи в машині «крамольні» кольори.

Також при автошляхах (навіть неподалік Ольштина) недавно з'явилися білборди, що мають нагадувати приїжджим та місцевим українцям про Волинську трагедію.

Варто згадати читачам і те, що розгляд заяви люблінського воєводи щодо Григорія Купріяновича, попри демарш місцевого відділення Інституту національної пам'яті, «затягується». Українського історика ані не звинувачують, ані не відпускають, його просто весь час викликають на допити до прокуратури.

Інший скандальний факт: підпал (терористичний акт, чи хуліганська витівка?) автомобіля Адама Вевюрки, одного з лідерів нашої громади, вчителя української школи, співробітника «Нашого слова».

Спершу, за свідченням поліції, вдалося встановити обличчя зловмисників за записом із камер спостереження. Станом на сьогодні досі нічого про це не знаємо. Нічого дивного, що Об'єднання українців у Польщі надіслало 25 вересня прем'єр-міністру Матеушу Моравецькому лист-протест.

У зверненні написано: «18 вересня 2018 року відбулося виїзне засідання Комісії національних меншин та етнічних груп Сейму РП у Любліні. З огляду на те, що українська меншина є найбільшою у воєводстві, присвячена їй проблематика також має домінувати (...) Частина голосів представників урядової адміністрації воєводського рівня заперечувала ідеї діалогу громадянства з цією адміністрацією. Деякі виступи свідчили про негативні наміри, про те, що держ-

службовці притримуються релігійних та національних упереджень, а також про їхню некомпетентність».

Раніше Об'єднання лемків, а тепер Об'єднання українців у Польщі заявляють про те, що нам як громаді не слід мовчки стояти зі складеними руками в умовах яскравих виявів порушення закону, паплюження національної символіки, проявів мови ненависті з боку представників влади різних рівнів.

Історія вчить того, що позиція «моя хата скраю» для нас у жодному разі не вигідна. Як ставляться представники місцевого самоврядування до української громади? Часто сприяють, підтримують культурні заходи, але роблять це інкогніто, мовляв, після виборів будемо про вас пам'ятати.

Тут варто згадати розмови про місцеві вибори з окремими лідерами української громади на місцях.

Багато кандидатів балотуються зі списків місцевих малих виборчих комітетів. Часто-густо ми чули про наших кандидатів, активних в українській громаді, що балотуються із списків правих партій.

«Нам складно це зрозуміти, адже ці політичні угруповування послуговуються явно антиукраїнською риторикою», — говорять лідери нашої громади на місцях, водночас просять зберегти анонімність.

Голосуючи у місцевих виборах, ми самі тестуватимемо себе щодо розуміння основних проблем нашої громади, її майбуття над Віслою і Балтійським морем. На сторінках цього номера «Нашого слова» розмішені списки окремих кандидатів до місцевої влади.

Нехай 21 жовтня популярності серед українських виборців набуде клич: «Хто не за наших — той москаль!» ■

Орест ЛОПАТА

Грізні українці

Який зараз стан української національної меншини в Польщі, якщо дивитися зсередини? Ситуація складна і не вселяє надії на майбутнє. У 1947 р. в рамках Акції «Вісла» виселено 150 тисяч українців (буду рахувати разом із лемками). Згідно з переписом населення 2011 р., нас зараз 62 тисячі, отже ще два покоління — і ми шезнемо. Залишимо після себе церкви в північній і західній Польщі, які будуть загатою для майбутніх археологів: звідки взялася східна церковна архітектура на колишніх німецьких землях?

Бути українцем у Польщі ніколи не було просто. Про часи Польської народної республіки говорити не буду, бо я народився, коли ПНР уже розвалювалася. Зараз напруження в польсько-українських відносинах, зокрема в Перемишлі, нагадує початок 90-х років, коли польські діти кидали каміння у своїх українських сусідів, які йшли до «шашкевичівки». Добре пам'ятаю моє перше перебування в цьому місті в 1995 р. Хоча був малим хлопчиськом, у моїй пам'яті викарбувалося те, що я побачив на перемиських стінах: тризуби на шибеницях. Після 20 років у Польщі знову модним стало бути антибандерівцем, чи пак антиукраїнцем. Соціологічні дослідження свідчать, що за останні три роки суттєво знизився рівень сим-

патії поляків до українців. Українські й лемківські організації не отримали від польського уряду ні копійки на відзначення 70-х роковин Акції «Вісла». Міністр внутрішніх справ і адміністрації Маріуш Блашак сказав прямо, що відмова фінансування пов'язана з героїзацією ОУН і УПА в Україні. Таким чином, наша спільнота стала заручником міждержавної політики.

Дивує факт, що загрозою для 38-мільйонної Польщі може бути 60-тисячна українсько-лемківська громада. З лемками, зрештою, досить цікава ситуація, оскільки в публіцистиці польських правих із нагоди 70-річчя Акції «Вісла» їх представляли як найбільш покривджених жертв виселення, які не мали нічого спільного з українцями. Отже, цинічно повторюється історія міжвоєнного періоду, коли ендеки намагалися максимально відокремити лемків (бойків, гуцулів тощо) від українців.

Чому ми, як нацменшина, настільки «потенційно небезпечні» в очах неоендеків?

По-перше, тому що відстоюємо позицію України в Польщі, наприклад нагадуємо, що на Донбасі продовжується збройний конфлікт, розв'язаний Росією. До речі, війною — з юридичної точки зору — його називати не можна: війна не проголошувалася жодною зі сторін, а дипломатичні відносини між ними не були розірвані. Отже, ми можемо перешкоджати тим політичним

силам у Польщі, які хотіли б нормалізації відносин із Росією. Зрештою, останнім часом до Варшави надходять сигнали «доброї волі» Кремля: польські прокурори отримали доступ до останків президентського Ту-154. У відповідь депутат Сейму Польщі, батько прем'єр-міністра Корнель Моравецький дає інтерв'ю польським і російським медіа, в яких рекомендує уряду змінити ставлення до Росії.

По-друге, ми, діаспора, становимо загрозу тому, що можемо нашу бацилу «бандеризму» перенести на бідних «українських біженців». А якщо серйозно, деякі люди, серед яких і я, плекали надію на щось повністю протилежне: що українські мігранти в Польщі можуть дати новий поштовх для нашого громадського життя. На жаль, нічого подібного не сталося. Переважно вони так само пасивні, як в Україні, до того ж соромляться своєї українськості. Не хочуть або бояться розмовляти українською на вулиці, а коли знаходять собі польську дружину/чоловіка, асимілюються ще швидше, ніж люди з діаспори. Не ходять до церкви, не кажучи вже про участь у якихось українських громадських організаціях чи культурних заходах. А головне, ми, з діаспори, й заробітчани є ментально зовсім іншими людьми. Хочеш не хочеш, за ментальністю ми є поляками: виховала нас польська школа, живемо згідно з польськими культурними зразками, працюємо й

ведемо бізнес як поляки. Як не сумно, але пересічний мешканець Львова, Івано-Франківська чи Тернополя ментально ближчий до жителів Владивостока чи Ташкента, ніж до нас, і на це є безліч прикладів, яких немає сенсу тут наводити. Вистачить пригадати результати соціологічних опитувань в Україні початку 2018 р., згідно з якими 40% галичан не мають нічого проти заробітків у Росії.

Камо грядеши, українська громадо?

Для нашої громади справжніми фетишами були і якоюсь мірою залишаються питання мови й мішаних шлюбів. З останніми слід погодитися, хоча я можу бути необ'єктивним через мою дружину-польку. Церковна статистика підтверджує, що більшість нашої молоді знаходять собі партнерів серед поляків. Думати треба про те, щоб створення мішаного подружжя не було рівнозначне втраті людини для української громади. В поколінні наших батьків шлюб із поляком/польською вважався зрадою. Бувало, що родина відверталася від «перекінчика» (зрадника), тому в нього не було мотивації плекати свою українськість. Процес, який спостерігаємо зараз, тобто зростання кількості мішаних шлюбів, може вказувати на те, що вони більше не розглядаються як щось ненормальне, — ми звикли до цього. ■

Далі буде

Ігор КСЕНИЧ

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Видання про українців можуть стати історичною книжкою року

До 31 жовтня триватиме голосування читачів 11-го випуску загальнопольського конкурсу «Історична книга року». Журі висунуло 26 книг, які братимуть участь у третьому етапі конкурсу. Цього року видавництва та ректори університетів направили на конкурс 89 публікацій. Серед них є «Łemkowszczyzna nieutraszona» — третя частина розповіді про Лемківщину Станіслава Крицінського. Автор запрошує читача в історично-культурну мандрівку, під час якої ми дізнаємося багато цікавого про Лемківщину. С. Крицінський розкриває також тему народження свідомості у лемків. Він описує, зокрема, сумні події з їхнього життя: переслідування, яких вони зазнали в таборі інтернування в Талергофі (там померло близько 1800 осіб), депортації тощо. Чергова книжка — «Akcja Specjalna Wisła» Яна Пісулінського. Видання присвячене виселенню українців у 1947 р., підготовлене на основі великої кількості джерел, показує широкий спектр дій війська під час виселення та боротьбу з українським підпіллям тощо. Більше про конкурс і голосування — на сайті ksiazkahistorycznaroku.pl.

Фестиваль українського кіно у Варшаві

Уже втретє у Варшаві відбудеться кінофестиваль «Ukraina! Festiwal filmowy». З 25 по 28 жовтня у варшавських кінотеатрах «Piuzjon» та «Kinoteka» можна подивитися кільканадцять стрічок, серед яких, зокрема, нагороджений на Каннському кінофестивалі «Донбас» Сергія Лозниці, українсько-американську копродукцію «Брама» Володимира Тихого та українсько-польсько-македонську драму «Коли падають дерева» — дебютний фільм Марисі Нікітук. Один із вечорів буде присвячений українському режисеру Олегу Сенцову, який перебуває в ув'язненні в Росії з 2014 р.

▲ Кадр з фільму «Коли падають дерева».
Фото зі сайту кінофестивалю

Цьогорічне видання присвячено презентації сучасної української культури, тенденціям розвитку кінематографії, сучасної музики та мистецтва. Організатори зазначають, що цьогорічний фестиваль також має на меті «зруйнувати стіну», побудовану обома сторонами (польською та українською) зі стереотипів та шаблонних образів, які не дозволяють відкрити для себе нову якість польсько-українських відносин. «Україна також є країною молодих, творчих людей, які зосереджуються на сучасності й розвитку. Фестиваль покаже це через багату кінопрограму, концерт і виставку сучасного мистецтва. Будуть гості, зустрічі та розмови про те, як виглядає життя українців. Цьогорічний фестиваль має на меті пробудити в поляків та мешканців Варшави бажання ставитися відкрито до нових колег із роботи, сусідів та друзів», — заохочують до участі в події організатори. Цьогоріч заплановані також покази для наймолодших глядачів. Програма фестивалю на сайті ukrainaff.com

Розпочався новий цикл українознавчих лекцій у Любліні

У Любліні 6 жовтня започатковано новий цикл українознавчих лекцій під назвою «Люблінські читання», які проводитиме Українське товариство (УТ). Тема першої лекції, з якою виступив український історик Григорій Купріянович, — «Автокефалія для українського православ'я — історичні

витоки та сучасні перспективи». У вступі доповідач підкреслив, що розглядаючи питання автокефалії для українського православ'я, треба подивитися на нього насамперед із сучасної церковної, богословської перспективи. Наголосив, що метою Церкви не є організація суспільства, підтримка держави чи якихось ідеологій, а проповідання Євангелія — доброї вісті про воскреслого Спасителя та ведення людей до спасіння. І саме з цієї перспективи треба дивитися на всі питання, пов'язані з функціонуванням Церкви, щоб зрозуміти її позицію.

У своїй доповіді українець торкнувся дуже різноманітних і широких тем, намагаючись із різних сторін висвітлити питання автокефалії в українському контексті, та нагадав про сучасний стан автокефальних церков у світі. Окрему частину доповіді історик присвятив приналежності українських земель в історії з точки зору юрисдикції, вказуючи на маловідомі факти та формування ідей української автокефалії протягом ХХ ст.

Григорій Купріянович, православний українець родом із Підляшшя, є автором блога «Світло у темряві світить» (svitloutemriavi.blogspot.com), у якому, зокрема, представляє свою позицію в питанні автокефалії та церковного життя в Україні.

Дяківські курси у Перемишлі

У перемиському Регентському інституті 29-30 вересня проводилося навчання для учасників четвертої едиції дяківських курсів. Про це пише сайт serkiew.org. Відбулися заняття з літургійного співу, вокалу, сольфеджіо, з поглиблення знань із літургії, історії літургійного співу. На лекціях розглядалися також історія Богородичних свят і молитовних текстів (літургика, викладач Максим Тимо), історія посібників із літургійного співу, відгуки дяків про важливість служінню Богу співом і розуміння вартості цієї справи серед духовенства (історія літургійного співу, проф. Ясіновський) тощо. На порталі Перемисько-Варшавської єпархії УГКЦ читаємо, що спрямування викладачів і старання учасників є важливим етапом другого року навчання, що дає можливість побачити результати вивченого й те, на що потрібно звернути особливу увагу. Директором Регентського інституту є Ярослав Вуйчик.

Книга-інтерв'ю з главою УГКЦ номінована на польську нагороду

У Фонді Баторія у Варшаві 11 жовтня заплановано вручення літературної премії ім. Беати Павляк. Про це пише сайт Вроцлавсько-Гданської єпархії УГКЦ.

Серед цьогорічних публікацій, номінованих на нагороду, є видання «Діалог лікує рани» — книга-інтерв'ю з блаженнішим Святославом (Шевчуком) авторства Кшиштофа Томасіка. Глава УГКЦ ділиться історією свого життя: від моменту покликання до обрання його очільником греко-католиків. Розповідає про можливості, які виникають унаслідок діалогу, а також про добрі, але часом болісні відносини з країнами-сусідами, зокрема з Польщею.

Польська літературна премія присуджується щороку в річницю смерті польської журналістки та письменниці Беати Павляк за публікації польською мовою про інші культури, релігії і цивілізації. У 2018 р. нагорода ім. Беати Павляк буде присуджуватися 16-й раз. У своїй останній волі жінка висловила побажання, щоб нагорода створена була для просування амбітних текстів про світ та ідеї діалогу між культурами. Таким чином, починаючи з 2003 р., регулярно виповнюється заповіт журналістки, яка 12 жовтня 2002 р. померла в результаті теракту на індонезійському острові Балі. Вона збирала на острові матеріали для книги про іслам.

Депутати Сейму РП хочуть відкликання люблінського воєводи

Депутати від партії «Nowoczesna» Моніка Роса та Адам Шлапка направили лист до прем'єр-міністра Матеуша Моравецького з приводу звинувачень голови Українського товариства у Любліні, доктора Григорія Купріяновича з боку люблінського воєводи Пшемислава Чарнека. Нагадаємо, що після урочистостей у Сагрині 9 липня люблінський воєвода подав на українця заяву до прокуратури в Замості, унаслідок чого було відкрито кримінальну справу.

Парламентарі закликають зняти воєводу з посади.

«У зв'язку з останніми висловлюваннями та діями люблінського воєводи, пана Пшемислава Чарнека, просимо вас втрутитися та позбавити воєводу функцій, які він виконує», — пишуть у листі депутати. Вони нагадують, що в Сагрині від рук польського підпілля постраждало 606 осіб цивільного населення, про що у своїй промові 8 липня говорив саме доктор Купріянович.

Депутати говорять, що в інтерв'ю воєвода назвав урочистості за участі президента України Петра Порошенка «однією великою провокацією» та «нісенітницею», натомість посла України Андрія Дешицу «українським націоналістом».

«Це недопустимо, що представник уряду про вшанування пам'яті жертв за участю голови іншої держави говорить у такий спосіб, агресивно та без поваги. Крім того, це представник прем'єр-міністра, який позбавляє меншини права зберігати історичну пам'ять», — пишуть політики. Вони запитують прем'єр-міністра, чи слова воєводи — це офіційна позиція уряду та офіційна закордонна політика?

Депутати нагадують, що українського діяча відкликали з Комітету захисту пам'яті боротьби і мучеництва при відділі Інституту національної пам'яті в Любліні.

Слід згадати, що в рамках протесту, у зв'язку із відкликанням доктора Григорія Купріяновича, у відставку з Комітету подався також доктор Маріуш Мазур, історик Університету Марії Склодовської-Кюрі.

60-ліття парафії у селі Байори

У селі Байори на Вармії та Мазурах 6 жовтня своє 60-ліття відсвяткувала греко-католицька парафія Введення в Храм Пресвятої Діви Марії. Як інформує Богдан Тхір, прибули сюди, крім місцевих, гості з сусідніх парафій, отці, представники світської влади. Митрополита нашої Церкви в Польщі, високопреосвященного архієпископа перемисько-варшавського, Євгена Поповича привітав разом із парафіяльною радою парох, о. Дарій Гліневич.

Вітаючи словами проповіді всіх присутніх, митрополит розповів про історію парафії, а також усієї переселеної на північ Польщі спільноти.

Парафія в Байорах-Малих починала працювати від 1958 р., хоча в дійсності в цьому невеликому селі Вармінсько-Мазурського воєводства, розташованому всього в 6 км від кордону з Росією, виникла раніше. У 1970—1980 рр. спільнота стала власником знищеного житлового будинку, який згодом став, завдяки жертвності громади, прекрасно обладнаним храмом. У парафії працювали майбутні владки нашої Церкви: владика Петро Крик та владика Володимир Юшак.

Відзначення українського священика та села Новиця

У рамках цьогорічного гран-прі випуску плебісциту «Wielkie Odkrywanie Małopolski» відзначено українського священика о. Івана Піпку та село Новицю. Це було вже 19-те видання плебісциту, у рамках якого нагороджуються місця й люди, завдяки яким Малопольське воєводство є найчастіше відвідуваним регіоном Польщі. Організатори конкурсу показують також найкращі, найбільш популярні туристичні пам'ятки та події, які приваблюють натовпи людей, автотуристичні господарства, готелі, міста й села, котрі роблять ставку на туризм. Серед осіб, яких цього року відзначено за вклад в розвиток туристичної галузі, греко-католицький парох із Криниць-Здруй, о. Іван Піпка. Отець є директором молодіжного братства «Серепта», який уже більше тридцяти років організовує релігійні табори для молоді в Новиці та Команчі. Священик є також організатором іконописних плернів у Новиці, учасниками яких щороку є кількадесят художників — іконописців із Білорусі, Польщі та України. У плебісциті відзначено теж саму Новицю. Це село на Лемківщині, відоме як місце народження Б.-І. Антонича. На сьогодні населення (близько 120 осіб) складається з лемків та поляків. Донині велика частина об'єктів у селі — це старі лемківські хати та греко-католицька церква Святої Параскевії. Святина входить до переліку Шляху дерев'яної архітектури Малопольського воєводства.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**

Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

Гарний приклад університетів Ольштина і Львова

Форум активності задля майбутнього

Розмова з докторкою наук Тересою Астратович-Лейк із Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині

Чимала відстань між Ольштином і Львовом і важкий проїзний польсько-український кордон, на якому доводиться стояти навіть по кілька годин, не стали на перешкоді багатогранній співпраці між університетами Львова та Ольштина. Ці зв'язки з кожним роком міцнішають. Розкажіть, будь ласка, як і з чієї ініціативи все почалося?

Співробітництво зі Львовом розпочалося від наукової співпраці докторантів Інституту політичних наук нашого університету та Національного університету «Львівська політехніка» п'ять років тому. Ці зв'язки були формалізовані 2015 р. Саме тоді мене призначили координаторкою співпраці між нашими освітніми закладами. Ми того ж року підписали договір про співробітництво. З боку політехніки координаторкою стала проф. Ярина Турчин, директорка Інституту гуманітарно-суспільних наук.

Яка була ваша перша спільна ініціатива?

Це була спільно організована наукова конференція з нагоди 25-річчя самоврядування у Польщі, яка відбулася ще того ж 2015 р. у листопаді під патронатом маршалка Вармінсько-Мазурського воєводства. А вже у грудні ми спільно організували І Польсько-Український форум, який відбувся у нашому ольштинському університеті. Хочу зазначити, що цей форум — це не звичайна конференція. Ми доклали зусиль, щоб це була вагома наукова подія як у Польщі, так і в Україні. До організації цього і наступних форумів мені вдалося запросити як постійного партнера воєводське самоврядування Вармії та Мазурів. Саме в рамках першого нашого спільного наукового заходу в сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства ми організували круглий стіл, присвячений реформам місцевих органів самоврядування в Україні, бо Україна їх тільки розпочинала, користуючись також досвідом Польщі на цій ниві. Наші спільні форуми проводяться циклічно, раз — у Польщі, а раз — в Україні. Відбулися вже чотири такі наукові заходи: два в Ольштині і два у Львові у «Львівській політехніці». При нагоді другого форуму, який проходив у Львові, ми з делегацією нашого воєводського самоврядування, яку очолював віце-маршалок Мирон Сич, зустрілися з головою Львівської обласної держадміністрації, представляючи плани наших подальших дій. Але, що треба особливо підкреслити, представники нашого самоврядування провели при нашій активній підтримці розмову про авіасполучення між Ольштином і Львовом. І це здійснилося у березні цього року, значно полегшуючи нашу роботу, бо завдяки цій ініціативі нам стало ближче до Львова, а львів'янам — до нас. Нині два рази на тиждень ми долаємо дорогу між нашими містами протягом години з хвостиком, а не

Фото з домашнього архіву Тереси Астратович-Лейк

кільканадцяти годин. Таким чином ми при нагоді наших спільних наукових заходів вирішуємо справи, важливі для розвитку наших регіонів.

У сфері зацікавлень науковців Ольштина і Львова є й польсько-українська політика?

Саме на четвертому форумі, який проходив цьогогоріч у Львові, ми організували круглий стіл, на який запросили українських і польських консулів. Польщу представляв консул зі Львова Рафал Вольський, а Україну — консул з Гданська Лев Захарчишин. Вони говорили про цілий ряд доволі складних моментів у польсько-українських взаєминах, зокрема, обговорювали й ускладнення при доланні переходів на кордоні. Ми будемо й надалі продовжувати співпрацю з польськими і українськими дипломатами, аби вирішувати наші спільні проблеми. Куратором цих міжнародних політичних та наукових дискурсів є депутатка українського парламенту пані Оксана Юринець.

Ви підкреслюєте, що співпраця ольштинського та львівських університетів — це не лише наукові форуми. Як ще сфери діяльності цікавлять вас і ваших львівських колег?

Наприклад, наукові стажування. До цього часу вже десятеро науковців взяло участь у наукових стажуваннях — або в Інституті політичних наук нашого університету, або Інституті гуманітарно-суспільних наук «Львівської політехніки». Маємо теж підписаний договір про обмін у рамках міжнародної програми «Еразмус плюс». Наразі між Ольштином і Львовом відбувся обмін двома молодими науковцями. Подібні обміни заплановані у нас і на наступні роки. Наша співпраця дає ще й інші вигоди. Завдяки налагодженим зв'язкам восени минулого року у Воєводській публічній бібліотеці в Ольштині була організована виставка творів львівського худож-

ника Володимира Сидоренка. Ми ініціювали також відкриття українського книжкового відділу у цій же бібліотеці, який весь час поповнюється. При нагоді ми допомогли налагодити зв'язки з Львівською бібліотекою ім. В. Стефаника, давнім Оссолінеумом.

Які є переваги цієї співпраці для студентів польських і українських вищих навчальних закладів Ольштина і Львова?

У нас є договір про спільне навчання студентів на факультеті політології. На зламі вересня і жовтня цього року до нашого університету вже приїхала перша група семи українських студентів на річні магістерські студії на цьому факультеті. Підготовка до цього тривала два роки, оскільки ми спільно з науковцями зі Львова мусили узгодити наші навчальні програми, щоб студенти протягом одного року змогли освоїти матеріал на факультеті «міжнародні відносини» на нашій політології. Сподіваємося, що співпраця в напрямку спільного навчання буде розвиватися. Зустрічаючись у Львові зі студентами, я бачу велике зацікавлення навчанням у нашому університеті вже від рівня бакалавра. Зацікавлення навчанням у нас і подвійними дипломами виявив Національний університет ім. І. Франка, з яким ми теж співпрацюємо. На даний момент триває спільна робота над програмами навчання між університетом Франка та нашою політологією на рівні бакалаврських студій. До певної міри наслідком нашої співпраці є й процес нострифікації українського диплому на факультеті суспільних наук нашого університету.

П'ятирічна наукова співпраця мала б уже принести спільний науковий доробок — публікації?

Ці результати також уже маємо. Це — кілька спільних наукових монографій, підготовлених та відредагованих науковцями «Львівської політехніки», університету Франка та нашого університету. У цих виданнях містяться статті докторантів, молодих науковців, студентів. Тож нам вдалося дати молоді, яка тільки починає свій науковий шлях, шанс заявити про себе. Такі спільні монографії — це ще й нагода поглибити дружні взаємини, працювати над майбутніми спільними проектами.

Чи є вже якісь спільні наукові ініціативи?

Після звернень до наукових відомств Польщі і України ми отримали грант, який дозволить нам провести дослідження, які стосуються національних меншин. Колектив «Львівської політехніки» під керівництвом проф. Галини Луцишин буде досліджувати питання української національної меншини у Вармінсько-Мазурському, Поморському та Західнопоморському воєводствах, а наші науковці під моїм керівництвом

досліджуватимуть польську національну меншину у Львівській, Вінницькій та Житомирській областях. Але це ще далеко не все. Мало хто про це знає, але в Польщі при Центрі Центрально-Східної Європи у Варшаві діє нагорода імені Івана Виговського. Мені вдалося подати на цю нагороду двох людей — проф. Ярину Турчин та доц. Ларису Дорош з «Львівської політехніки». Ця відзнака — це 4 місяці наукового стажування у вищих освітніх закладах Польщі. Обидві пані отримали можливість цих стажувань у нашій країні. Проф. Я. Турчин вже цього місяця розпочала стажування у Ягеллонському університеті. Хочу підкреслити, що два місяці стажування науковиці проведуть і у Вармінсько-Мазурському університеті у літньому семестрі 2019 р. Все це оплачують університети, які приймають науковців.

Організуючи спільні наукові форуми, ви не уникаєте і складної тематики у польсько-українських взаєминах. На минулорічному III Ольштинському форумі при нагоді скорбної дати 70-річчя Операції «Вісла» ви організували в Ольштинському замку круглий стіл, присвячений саме цій трагедії українців.

Ми ніколи не тікаємо від складних тем, бо усвідомлюємо, що деякі факти чи події різні науковці розглядають по-різному, пам'ятаємо про те, що нас розділяло в минулому, але зосереджуємося на цьому, щоб створювати умови для співпраці в нинішній час. Ми хочемо досягти того, аби поляки й українці в якнайближчому майбутньому краще розуміли одні одних, а минуле не розділяло, а об'єднувало нас. У згаданому круглому столі брали участь дослідники з Польщі та України. При цій нагоді відбувся скорбний концерт, організований Ольштинським відділом ОУП, а Львівський історичний музей представив виставку «Розвіяні чужими вітрами», присвячену цій трагедії.

Іноді при зустрічах з українцями з України, у тому числі зі Львівщини, складається враження, що вони не надто багато знають про своїх співбратів із Польщі та їхню долю у минулому. Ви не маєте такого відчуття?

Спостерігаючи за великим зацікавленням цією тематикою, можу лишень сказати — може бути й так, хоча досліджень на цю тему немає. Я хотіла заактуалізувати цю тему для львівських українців, коли у квітні цього року під час симпозіуму у «Львівській політехніці» розповіла про українців Вармії та Мазурів. Зацікавлення було дуже велике, а реакції — дуже живі. Це може свідчити про те, що львів'яни дуже цікавляться своїми співвітчизниками у Польщі, на Вармії та Мазурах зокрема.

Які ваші найближчі плани у контексті співпраці зі Львовом?

У листопаді ми хочемо організувати конференцію, присвячену 100-літтю відновлення незалежності Польщі. У ній братимуть участь четверо львівських науковців. Українські науковці теж є у складі наукового комітету цього заходу. В університеті ім. І. Франка зараз стажується мій докторант. Уже триває підготовка до спільного V форуму, який відбудеться навесні наступного року в Ольштині. Отже, наша співпраця не лише триває, але й розвивається і мотивує до подібної активності інших. ■

Степан МІГУС

РАХУНОК «ПРОСТІ ЗАСАДИ»

ДЛЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В ПОЛЬЩІ

- **0 PLN** за обслуговування рахунку – вистачить тільки 1 платіж картою на місяць
- **0 PLN** за зняття готівки у всіх банкоматах в Польщі
- Інфолінія і електронна кореспонденція **українською і російською мовами**
- Неперсоналізована дебетна **картка видається одразу** у відділенні банку під час відкриття рахунку
- Безкоштовні швидкі перекази до Ідея Банк Україна до 15 січня 2019 р.

GET IN

BANK

Дізнайтеся більше на ua.getinbank.pl
Інфолінія **32 604 30 18**

(Інфолінія діє 7 днів на тиждень з 8:00 до 18:00,
оплата за з'єднання згідно з тарифом оператора)

Комісія за обслуговування рахунку: 0 злотих або 8 злотих. Комісія не нараховується у випадку здійснення в попередньому місяці принаймні однієї безготівкової операції за допомогою дебетної картки, виданої у зв'язку з відкриттям рахунку «Прості засади», або за допомогою BLIK-коду (незалежно від суми операції). Комісія також не нараховується, якщо Клієнту не виповнилося 26 років. Відповідно до правил акції «Безкоштовні перекази до Ідея Банк Україна», з якими можна ознайомитися за посиланням ua.getinbank.pl, до 15 січня 2019 р. грошові перекази до Ідея Банк Україна безкоштовні. Управління Особовим Рахунком означає управління платіжними рахунками в розумінні Постанови Міністра розвитку і фінансів від 14 липня 2017 року щодо переліку представницьких послуг, пов'язаних з платіжним рахунком. Getin Bank є частиною Getin Noble Bank S.A.

ВИБОРИ

Самоврядні вибори 2018

ПРОДОВЖЕННЯ З 1 СТОРІНКИ

Чи не найбільший досвід у політиці й самоврядуванні серед українців Польщі має нинішній перший заступник маршалка Вармінсько-Мазурського воєводства **Мирон Сич** (зараз стартує в окрузі № 3 — місто Ельблонг та Бартошицький, Браневський, Ельблонзький і Лідзбарський повіти). Досвід набрався, будучи спершу радним сеймику, потім протягом двох із половиною скликань його головою, а опісля — два терміни депутатом до парламенту Польщі, в якому, зокрема, очолював Комісію національних і етнічних меншин. До цього ще слід додати громадську (від наймолодших років) роботу в українських меншинних організаціях Польщі. Напередодні місцевих виборів, які відбудуться по всій Польщі 21 жовтня, гріх було б не скористатися його досвідом.

— Насамперед мусимо усвідомити, що ми не маємо своїх політичних структур, — стверджує віце-маршалок М. Сич. — Тому складно говорити публічно про українські проблеми в цілому та про справи окремих громад.

Нині, коли в парламенті немає нашого представництва, ситуація зовсім інша, набагато складніша. Тепер ми можемо розраховувати на підтримку самоврядувальних структур, зокрема тих, в яких є наші представники. Вармінсько-Мазурське воєводство має в цьому питанні особливу ситуацію та важливе значення. Тут найбільша кількість українців у Польщі, тому вдалося організувати сприятливу схему співпраці, значною мірою завдяки нашій дотеперішній єдності й активності.

— У нашому регіоні ставлення місцевих органів самоврядування до українців є досі добрим, — переконує М. Сич. — Важкими зусиллями нам вдалося випрацювати непогану позицію, і вона приносить свої плоди. Дуже добре, щоб ми змогли її утримати. Це означає, що не можна стояти осторонь і не брати ні за що відповідальності. Ми повинні брати участь у виборах, причому дуже активну: не лише голосувати, але й виставляти власні кандидатури до місцевих органів самоврядування. У нинішні часи ми перестали бути анонімною групою, маємо свої структури, парафії, представників у самоврядуванні різних рівнів. Йдеться про те, щоб через нашу присутність у місцевих органах самоврядування ми могли запевнити підтримку Україні, яка нині опинилася в стані війни з Росією. А коли йдеться про наші культурно-освітні заходи, які ми проводимо на Вармії та Мазурах, я впевнений, що жоден інший регіон не має їх стільки. Ми не можемо собі дозволити пасивно чекати, як воно буде, сподіваючись, що хтось інший вирішить наші проблеми. Потрібно якнайактивніше включитися в найближчі місцеві вибори.

(*Miron Sycz, Sejmik Warmińsko-Mazurskiego Województwa, okręg 3, lista nr 4 KKW Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, miejsce na liście – 9).*

Опрацював Степан МІГУС

Збишко Гомза

53 роки, живе у Кентшині. Лікар з 26-літнім досвідом, спеціаліст травматичної і ортопедичної хірургії. Балотується до сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства. Має перше місце у коаліційному виборчому списку партій «Громадянська платформа» і «Новoczesна». Збишко Гомза балотується в окрузі 4 з Кентшинського, Венгожевського, Голдапського, Олеського та Ельцького повітів. У минулому був головою кентшинського гуртка Об'єднання українців у Польщі, організував багато заходів, допомагав потерпілим від російської агресії в Україні.

На рівні воєводського самоврядування Гомза планує дбати про справи української громади. Намагатиметься також інтегрувати до неї щораз помітнішу у регіоні хвилю українських мігрантів. З польськими

Кандидати з Кентшинського повіту

Петро Дрозд

43 роки, фермер, депутат Ради гміни Барцяни, солтис у с. Сілґіни. Балотується до Ради повіту в Кентшині. Випускник українського ліцею в Гурові-Ілавському. Голова ланки Об'єднання українців у Польщі в Крелікеймах. Серед пріоритетів називає ремонт місцевих доріг, мостів та мелораційні роботи і захист від zalivanja фермерських полів. Особливо він планує додати зусиль до ремонту дороги Барцяни — Молтайни — Асуни — Святий Камінь. Цей шлях часто використовують українці, які їздять до церкви в Асунах та відвідують місцеві українські заходи. Петро Дрозд вірить, що справу цієї дороги та українські питання допоможе захищати ще один представник нашої громади Петро Баран з Асун, який балотується до Ради гміни Барцяни. Хоча також інтегрувати з місцевою громадою представників української міграції, які все частіше з'являються у регіоні.

(*Piotr Drozd, do Rady Powiatu w Kętrzynie, okręg 4, lista nr. 14 KWW Międzygminne Forum Samorządowe, miejsce na liście – 1).*

Юстина Буковська (дівоче Качмар)

35 років, одружена, мати двох синів. Балотується до Ради повіту в Кентшині. За освітою — інженер-хімік, педагог. Працює як спеціаліст-логіст у підприємстві переробки і постачання кормів. Юстина Буковська є енергійною, відважною та відкритою до потреб місцевої громади. Вона родом з сім'ї українських активістів. Її мати Аліна Качмар є заступницею голови молтайсько-асунської ланки Об'єднання українців у Польщі. На рівні повіту хоче дбати про підтримку українських заходів та освіти.

(*Justyna Bukowska, do Rady Powiatu w Kętrzynie, okręg 4, lista nr 5 KWW SLD Lewica Razem, nr na liście – 3).*

Андрій Щурко

47 років, за освітою спеціаліст у справах адміністрації. Балотується до Ради повіту в Кентшині. В минулому — він працівник Прикордонної служби, зараз працює в Повітовому управлінні доріг. Має досвід праці у самоврядуванні. Серед програмних пріоритетів ставить модернізацію місцевих доріг та моніторинг якості повітря. Дбатиме про розвиток професійного і загальноосвітнього шкільництва в регіоні. На рівні повіту підтримуватиме також українські ініціативи.

(*Andrzej Szczurko, Rada Powiatu w Kętrzynie, okręg 1, lista nr 5 KWW SLD Lewica Razem, miejsce na liście – 2).*

Андрій Галушка

48 років, живе у Кентшині. За освітою — магістр економіки. Балотується до Ради міста Кентшина. Очолує місцеві структури «Громадянської платформи». Професійно працює старшим спеціалістом у фірмі Philips. У міській раді він хоче зайнятися питанням велодоріжок та спортивно-рекреаційних майданчиків у місті. Працюватиме в напрямку збільшення туристичної привабливості Кентшина та околиць, що має гарантувати місту економічний розвиток і нові робочі місця. На рівні самоврядування підтримуватиме українські проекти і сприятиме інтеграції мігрантів з місцевою українською громадою.

(*Andrzej Haluska, Rada Miejska w Kętrzynie, okręg 4, lista nr 15 KWW Kętrzyńska Wspólnota Samorządowa, miejsce na liście – 2).*

Богуслава Табака

43 роки, випускниця українського ліцею в Гурові-Ілавському. Впродовж 14 років живе у Срокові. З 2016 р. голова місцевої ланки Об'єднання українців у Польщі. Балотується до Ради гміни Сроково. Тут хоче вирішувати проблеми звичайних людей і дбати про розвиток регіону. Хоча, щоб місцева влада не забувала про справи нацменшин. Як мати трьох дітей — хоче дбати про розвиток освіти, в тому числі української.

(*Bogusława Tabaka, do Rady Gminy Srokowo, okręg nr 7, lista nr 15 KWW Wspólne Dobro dla Gminy Srokowo, miejsce na liście – 15).*

Марко Мельничек

53 роки, живе в Кентшині. Працює в Повітовому центрі спорту, туризму та рекреації, міський депутат (член комісії культури та ревізійної), пасічник, музикант. Балотується до Ради міста Кентшина. Громадський діяч, організатор благодійних акцій. Координував гуманітарну допомогу потерпілим у результаті війни в Україні. Він кількаразово завозив медикаменти на Майдан у Києві. Співорганізатор українського ярмарку «З мальованої скрині» у Кентшині. Придумав і багато років організував «Молодіжні вечорниці», які відбувалися перед ярмарком. На рівні Ради міста надалі хоче займатися широким спектром українських питань.

(*Marek Mielniczek, Rada Miejska w Kętrzynie, okręg 2, lista nr 15 – KWW Kętrzyńska Wspólnota Samorządowa, miejsce na liście – 8).*

В Кентшинському повіті серед українців також **Анна Баран** балотується до Сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства. **Свєнґія Гбур, Петро Баран та Віолетта Герко** кандидують до Ради гміни Барцяни. До Ради повіту в Кентшині з Корш йде **Іван Червінський. Ришард Чучко, Тереса Красуцька, Йосип Ластівка та Павло Іванюра** балотуються до Ради гміни Сроково. Павло Іванюра стартує також на війта Срокова.

Упродовж багатьох років українці можуть розраховувати на підтримку місцевих польських політиків. Серд них, зокрема, **Кшиштоф Гецьман** (кандидат на бургомістра Кентшина), **Лукаш Вишневський, Збишко Оленкович, Кшиштоф Крупенік та Ярослав Пеняк** (кандидати до Ради повіту в Кентшині) та **Марек Ольшевський** — кандидат на війта Срокова. ■

Опрацював
Григорій СПОДАРИК

ВИБОРИ

Українські кандидати на депутати у самоврядних виборах 2018 р.

Західнопоморське воєводство

Володимир Філь, кандидат до Міської ради Білого Бору, Komitet Wyborczy Porozumienie Samorządowe Powiatu Szczecineckiego, округ № 3, місце на списку № 11.

Станіслав Добрянський, кандидат до Міської ради Білого Бору, Komitet Wyborczy Porozumienie Samorządowe Powiatu Szczecineckiego, округ № 12, місце на списку № 11.

Ярослав Смеречанський, кандидат до Міської ради Білого Бору, Komitet Wyborczy Porozumienie Samorządowe Powiatu Szczecineckiego, округ № 1, місце на списку № 11.

Іван Боднар, кандидат на бургомістра Білого Бору, Komitet Wyborczy Wyborców Otwarty Samorząd.

Мирон Дунчак, кандидат до Ради гміни Колобжег, Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe, округ № 8, місце на списку № 2.

Зібрала Анна Вінницька

Вармінсько-Мазурське воєводство

Мирон Сич, кандидат до Сеймику Вармінсько-Мазурського воєвідства, Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, округ № 3, місце на списку № 9.

Стефан Мельник, кандидат до Ради Ольштинського повіту, Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, округ № 4, місце на списку № 2.

Славомир Ковальчик, кандидат на війта гміни Сьвійонтки (Ольштинський повіт), Komitet Wyborczy Wyborców Otwarta Gmina – Świątki.

Петро Стапай, кандидат до Ради Бартошицького повіту, Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, округ № 1 місце на списку № 9.

Мирослав Олійник, кандидат до Ради Бартошицького повіту, Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, округ № 3, місце на списку № 1.

Наталія Олександра Сич, кандидатка до Ради Бартошицького повіту, Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, округ № 4, місце на списку № 6.

Славомир Корисько, кандидат до Ради міста Бартошиці, Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, округ № 1, місце на списку № 9.

Оксана Ситчик, кандидатка до Ради Лідзбарсько-Вармінського повіту, Komitet Wyborczy Wyborców Porozumienie Niezależnych Samorządowców, округ № 1, місце на списку № 4.

Ярослав Когут, кандидат до Ради Лідзбарсько-Вармінського повіту, Komitet Wyborczy Wyborców Porozumienie Niezależnych Samorządowców, округ № 3, місце на списку № 1.

Володимир Бродюк, кандидат до Рада Острудського повіту, Komitet Wyborczy Wyborców «Razem Dla Powiatu», округ № 1, місце на списку № 1.

Андрій Сидор, кандидат до Рада Ельблонзького повіту, Komitet Wyborczy Stowarzyszenia «Dobry Samorząd», округ № 4, місце на списку № 3.

Андрій Шмігельський, кандидат до Ради міста Ельблонга, Komitet Wyborczy Wyborców Witolda Wróblewskiego, округ № 3, місце на списку № 4.

Владислав Грушка, кандидат до Рада Бранєвського повіту, Komitet Wyborczy Wyborców Nasz Samorząd, округ № 1, місце на списку № 2.

Богдан Ярмола, кандидат до Рада Бранєвського повіту, Komitet Wyborczy Wyborców «Nasz Samorząd» – округ № 3, місце на списку № 3.

Богдан Походай, кандидат до Ради Бранєвського повіту, Komitet Wyborczy Wyborców «Lokalni Patrioci», округ № 2, місце на списку № 1.

Славомир Лесик, кандидат на війта гміни Годково, Komitet Wyborczy Wyborców Sławomira Łesyk.

Богуслав Щерба, кандидат на війта гміни Годково, Komitet Wyborczy Bogusława Szczerby.

Зібрав Степан Мірєс

Збігнєв Гомза, кандидат до Сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства, Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, округ № 4, місце на списку № 1.

Юстина Буковська, кандидатка до Ради Кентшинського повіту, Koalicyjny Komitet Wyborczy Sld Lewica Razem, округ № 4, місце на списку № 3.

Петро Дрозд, кандидат до Ради Кентшинського повіту, Komitet Wyborczy Wyborców Międzygminne Forum Samorządowe, округ № 4, місце на списку № 1.

Андрій Шурко, кандидат до Ради Кентшинського повіту, Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD Lewica Razem, округ № 1, місце на списку № 2.

Андрій Галушка, кандидат до Міської ради у Кентшині, Komitet Wyborczy Wyborców Kętrzyńska Wspólnota Samorządowa, округ № 4, місце на списку № 2.

Марко Мельничек, кандидат до Міської ради у Кентшині, Komitet Wyborczy Wyborców Kętrzyńska Wspólnota Samorządowa, округ № 2, місце на списку № 8.

Богуслава Табака, кандидатка до Ради гміни Сроково, Komitet Wyborczy Wyborców Wspólne Dobro Dla Gminy Srokowo, округ № 7, місце на списку № 17.

Зібрав Григорій Сподарик

Каміль Галушко, кандидат до Ради Венгожівського повіту, Komitet Wyborczy Wyborców Krzysztofa Piwowarczyka, округ № 1, місце на списку № 5.

Владислав Анхім, кандидат до Ради Венгожівського повіту, Komitet Wyborczy Wyborców Krzysztofa Piwowarczyka, округ № 1, місце на списку № 3.

Володимр Денека, кандидат до Ради Венгожівського повіту, Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, округ № 1, місце на списку № 8.

Мирослав Рабій, кандидат до Ради Венгожівського повіту, Komitet Wyborczy Hogyzont, округ № 3, місце на списку № 4.

Богдан Міхнич, кандидат до Ради Голдапського повіту, Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość, округ № 1, місце на списку № 1.

Стефанія Урбанська, кандидатка до Ради гміни Бані-Мазурські, Komitet Wyborczy Wyborców Dalszy Rozwój, округ № 5, місце на списку № 16.

Беата Середа, кандидатка до Ради гміни Бані-Мазурські, Komitet Wyborczy Wyborców Dalszy Rozwój, округ № 11, місце на списку № 16.

Стефан Білас, кандидат до Ради гміни Будри, Komitet Wyborczy Wyborców „Budry 2018”, округ № 15, місце на списку № 16.

Мирослав Барич, кандидат до Ради гміни Будри, Komitet Wyborczy Wyborców „Budry 2018”, округ № 3, місце на списку № 16.

Йосип Маркевич, кандидат на війта гміни Будри, Komitet Wyborczy Wyborców „Budry 2018”.

Зібрала Катерина Полевчак

Поморське воєводство

Рената Романко, кандидатка до Ради гміни Лемборка, Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, округ № 2, місце на списку № 7.

Галина Салдан, кандидатка до Ради Битівського повіту, Komitet Wyborczy Wyborców Wspólnota Samorządowa, виборчий список № 11, місце на списку № 7.

Ярослав Лоза, кандидат до Ради гміни Студениці, Komitet Wyborczy Wyborców Nasza Gmina Wspólne Dobro, округ № 12, місце на списку № 14.

Петро Лоза, кандидат до Ради гміни Студениці, Komitet Wyborczy Wyborców Porozumienie Lokalne, округ № 2, місце на списку № 15.

Андрій Гнатюк, кандидат до Ради гміни Пархово, Komitet Wyborczy Wyborców Andrzeja Kurkowskiego, округ № 15, місце на списку № 15.

Вітольд Циба, кандидат на війта гміни Божитухом, Komitet Wyborczy Wyborców Samorządność Borz Tuchom.

Мазовецьке воєводство

Ярослав Гірний-Будка, кандидат до Ради гміни Міхаловиці, Komitet Wyborczy Wyborców Przyjazna Gmina, округ № 5, місце на списку № 1.

Підляське воєводство

Марія Рижик, кандидатка до Ради повіту Більська-Підляського, Komitet Wyborczy Wyborców Koalicja Bielska, округ № 1, місце на списку № 3.

Андрій Артемюк, кандидат до Ради повіту Більська-Підляського, Komitet Wyborczy Wyborców Koalicja Bielska, округ № 3, місце на списку № 2.

Єлизавета Томчук, кандидатка до Ради гміни Більськ-Підляський, Komitet Wyborczy Wyborców Koalicja Bielska, округ № 2, місце на списку № 4.

Петро Осташевський, кандидат до Ради гміни Більськ-Підляський, Komitet Wyborczy Wyborców Koalicja Bielska, округ № 1, місце на списку № 2.

Підкарпатське воєводство

Марія Білас, кандидатка до Ради Сяніцького повіту, Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD Lewica Razem, округ № 2, місце на списку № 2.

Марія Мельник, кандидатка у депутати до Ради гміни Загір'я, Komitet Wyborczy Wyborców Ernesta Nowaka, округ № 11, місце на списку № 16.

Анна Міляш, кандидатка до Ради гміни Загір'я, Komitet Wyborczy Wyborców Wacława Krawczyka, округ № 11, місце на списку № 14.

Анна Мацко, кандидатка до Ради гміни Команча, Komitet Wyborczy Wyborców Przyjazna Gmina, округ № 1, місце на списку № 17.

Тереза Гаргай, кандидатка до Ради гміни Команча, Komitet Wyborczy Wyborców Przyjazna Gmina, округ № 3, місце на списку № 17.

Стефан Мицишин, кандидат до Ради гміни Команча, Komitet Wyborczy Wyborców Bogdana Karolczuka, округ № 2, місце на списку № 14.

Богдан Мицишин, кандидат до Ради гміни Команча, Komitet Wyborczy Wyborców Bogdana Karolczuka, округ № 3, місце на списку № 14.

Павло Мицишин, кандидат до Ради гміни Команча, Komitet Wyborczy Wyborców «Lepsza Komańcza», округ № 1, місце на списку № 20.

Володимир Копилець, кандидат до Ради гміни Команча, Komitet Wyborczy Wyborców «Zgodą Budujmy», округ № 1, місце на списку № 18.

Богдан Гоч, кандидат до Ради гміни Дукля, Komitet Wyborczy Wyborców «Południowa Dukla», округ № 15, місце на списку № 18.

Малопольське воєводство

Тереза Баняс, кандидатка до Ради Горлицького повіту, Komitet Wyborczy Wyborców Małopolski Ruch Samorządowy Ziemi Gorlickiej, округ № 4, листа № 18, місце на списку 4.

Ірена Возняк, кандидатка до Ради Горлицького повіту, Komitet Wyborczy Wyborców Małopolski Ruch Samorządowy Ziemi Gorlickiej, округ № 4, листа № 18, місце на списку 3.

Януш Барна, кандидат до Ради Горлицького повіту, Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe, округ № 4, місце на списку № 4.

Дмитро Ридзанич, кандидат до Ради гміни Устя-Горлицьке, Komitet Wyborczy Wyborców Zbigniewa Ludwina, округ № 12, місце на списку № 20.

Андрій Барна, кандидат до Ради гміни Устя-Горлицьке, Komitet Wyborczy Wyborców Tomasza Andrusikiewicza, округ № 3, місце на списку № 22.

Петро Михняк, кандидат до Ради гміни Устя-Горлицьке, Komitet Wyborczy Wyborców Zbigniewa Ludwina, округ № 3, місце на списку № 20.

Андрій Палюх, кандидат на війта гміни Устя-Горлицьке, Komitet Wyborczy Wyborców Niezależnego Kandydata mgr prawa Andrzeja Palucha – Młodzi Dla Uścia Gorlickiego.

Іван Бодак, кандидат до Ради гміни Сенкова, Komitet Wyborczy Wyborców Małopolski Ruch Samorządowy Ziemi Gorlickiej, округ № 8, місце на списку № 19.

Роман Дошна, кандидат до Ради гміни Ропа, Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe, округ № 3, місце на списку № 2.

Любуське воєводство

Стефанія Яворницька, кандидатка до Ради Зеленогірського повіту, Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe, округ № 5, місце на списку № 3.

Нижньосілезьке воєводство

Ксеня Довгань-Доманська, кандидатка до Ради Любінського повіту, Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, округ № 2, місце на списку № 1.

Адам Вевюрка, кандидат до Ради Лігницького повіту, Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, округ № 3, місце на списку 1.

Дарій Попівчак, кандидат до Міської ради Лігниць, Komitet Wyborczy Wyborców Tadeusza Krzakowskiego, округ № 4, місце на списку № 3.

Лідія Зубаль, кандидатка до Ради гміни Громадка, Komitet Wyborczy Wyborców Rafała Głuszko, округ № 6, місце на списку № 18.

Марцеля Урда, кандидатка до Ради гміни Громадка, Komitet Wyborczy Wyborców Rafała Głuszko, округ № 15, місце на списку № 18.

Дарій Павліши, кандидат на війта гміни Громадка, Komitet Wyborczy Wyborców Dariusza Pawliszczy.

Зібрав Павло Лоза

Списки виготовлено на основі інформації від кандидатів, лідерів регіональних структур Об'єднання українців у Польщі та Об'єднання лемків, а також інформації зі сайту Державної виборчої комісії (Państwowa Komisja Wyborcza).

Хресний батько українсько-американської «Свободи»

Золота осінь на Лемківщині асоціюється перш за все з Богданом-Ігорем Антоничем та з Новицею, адже саме там 5 жовтня 1909 р. він побачив світ. Але у цьому «загорицькому» краї ватри і поезії, нафти і мазарів було багато інших постатей, вписаних у нашу «всенациональну» історію. Серед них — Денис Пирч, хоча його талант проявився не над річкою Ропою, а в «Гамерицькому краї», точніше, у штаті Пенсильванія, де молодий лемко опинився в колі засновників «Свободи». У цьому немає нічого особливого, адже саме лемки були чи не найчисленнішою групою читачів цієї найстаршої української газети. Як-бо згадував Теодосій Талпаш, який у 1880 р. приїхав з Лабової і став першим головою Українського народного союзу — до пенсильванських вугільних шахт спершу прибували «самі українці з Лемківщини й Закарпаття. Доперва пізніше стали йти люди з Поділля».

На жаль, можливо, через «непосидючий» характер самого Пирча, який проживав то в США, то в Канаді, а життя своє завершив у Чикаго, точних біографічних даних про нього обмаль. Дату народження можемо вирахувати лише приблизно — з некрологу на сторінках «Свободи», де написано, що «один з перших піонерів зорганізованого українського життя» помер 10 червня 1954 р., маючи 88 років. Отже, Денис, чи, як називали його батьки, — Діониз, народився у 1866 або у 1867 р. На щастя, до «Пропамятної книги», виданої з нагоди 40-річчя УНС, він написав спогад, з якого відомо, що Пирч народився в Устю, а після закінчення гімназії в Яслі отримав вчительську посаду в якомусь із сіл Горлицького повіту.

▲ Лемківсько-надсянський колектив «Свободи» у 1897 році. Зліва: співредактор Денис Пирч, друкар Денис Мурдза (ймовірно, з Лабової у Новосандецькому повіті), головний редактор Степан Макар (з Бушковичів б. Перемишля) та друкар Василь Фекула (ймовірно, з Лося у Горлицькому повіті).

Імовірно, він міг би спокійно там працювати, тим паче, що, як пише сам, «в короткому часі я дався пізнати в цілому повіті, записався до урядничого касина в Горлицях, навіть запізнався з паном старостою, котрий ворожив мені, що колись буду інспектором». На заваді кар'єри «в характері пана професора» постала однак політика, яка

зробила старосту ворогом: «Аж нарешті прийшли вибори до австрійського парламенту. Тоді австрійським прем'єром був зажертий лях Бадені. Я замішався у вибори. Очевидно, я тоді був ще мо-

лодий, як то кажуть, дурний як той молодий пес. Дався вибрати за делегата до голосування й голосував проти волі пана старости. [Вибори тоді були представницькими: спершу проходило голосування за електорів, які потім голосували за кандидатів у депутатське крісло — Ю.Г.] Відтоді зачалися мої переслідування. Одного разу під час шкільної візитації між мною й інспектором прийшло до гострої перепалки і я, стративши над собою контролю, шпурнув книжкою інспекторові в голову. І, не чекаючи довго, що з того буде, я таки того самого дня ввечір чим скорше на залізницю й за два тижні я вже був у Джерзі-Сіті».

Як кажуть, немає злого, що би добром не обернулося — завдяки цьому випадку «учитель, журналіст та майстер варення борщів», як назвав Пирча Улас Самчук, опинився не лише в колі засновників «Свободи», яку з 15 вересня 1893 р. почав видавати о. Григорій Грушка, але навіть дав їй ім'я. «Ми таки зараз рішили видавати газету», — читаємо далі у спогаді Д. Пирча. — «Тільки не знали ще, як її назвати. Правда, о. Грушка видав був передше одно чи два числа „Нового Світу“, але ця назва не була відповідна до нашої будучої га-

зети. Тоді я відзиваюся: „Що тут аж так довго думати. Ми тепер живемо в Америці, в краю свободи, а ми, українці, повинні прямувати до свободи, отже назв'ї її „Свободою“. „Гурраа!“ — закричали всі. „Най жие Свобода!“ Тай щоб наші прадідні звичаї не загинули, приніс дядь із поблизького салуну бляшанку пива, й ми поздоровались так, як має бути, як Бог приказав, потім заспівали „Многая“ й „Ще не вмерла“ й уже по хрестинах».

Денис Пирч був не лише «хресним батьком» та «співредактором», але й складачем (зecerом), адже в Джерзі-Сіті не було тоді друкарні, яка могла б зробити набір українською мовою. Тому перші числа газети, що тоді мала 4 сторінки й виходила кожні два тижні тиражем 2,2 тис. примірників, набиралися на столі в їдальні о. Григорія Грушки, а потім готовий склад завозили у друкарню.

Про свого шойно померлого старшого колегу «свободівський» редактор згадував: «Писав легко, живо й цікаво, обговорюючи з гумором наші суспільні болячки. Зокрема, вмів промовити до лемків». Але тут є інша проблема: починаючи читати перші номери газети, бачимо, що прізвище Дениса Пирча тут практично відсутнє — така була тоді практика: матеріалів не підписували. Тому ми можемо лише здогадуватися, що вийшло з-під пера устянського уродженця, який, окрім цього, був також секретарем чергових конвенцій Українського народного союзу (перша відбулася 1894 р.), а у 1900-1904 рр. — головним секретарем цієї організації. Пізніше Пирч переїхав у Канаду, де закінчив педагогічні студії в Саскачеванському університеті та, як і в «старому краї», присвятив себе педагогічній праці. ■

Юрій ГАВРИЛЮК
Репродукція автора статті

Спогади лемківського літа: Білянка

Впонеділок по «ватрі» в Ждини одбило ся немале спіткання білянчан. Немале — бо було нас майже 100 осіб. Дотерли білянчане зо заходу — з Олави, і півночі — з-над моря, з

полудня — з Кракова і зо сходу — бо як білянчанське спіткання мало би ся одбити без гнесьніх газдів того села. Хоцки перейшло юж пару понеділків од того барз виняткового свята, емоції далі не

опали. Цілий час вертают в голові образи достойной відправи, яка мала місце в білянчанській церкві. Достойніст священників, котрих присутніст била для нас великом честю, сьпів, котрий

чути било на другім кінци Білянки, емоційни промови і тоти вшитки люде, котри виповняли церков по беріжки, як колиси за найліпших часів Лемківщини. Дякувати Богу, тоти вшитки люде, яки брали участ в Службі Божій, найшли силу і немалу охоту, би спіткати ся в селській сьвітлиці. Зачало ся як в традиційній лемківській хижі і родині — молитвом перед обідом. Потім жолудки наповнили ся пресмачним їдлом, котре пририхтували для нас білянски газдині, а на десерт — граня і сьпів. Та який то бив сьпів! Мати можливіст чути сьпів в перекрою од куціць понад дволітньої учаснички свята до понад дев'ятдесятлітньої — велика приємніст. До того присутніст і вспертя голосу пані Юлії Дошни — то юж повне шастя для вшитких, яки кохають сьпів. В перервах медже єдном а другом пісьньом бив час на бесідування, споминання і догваряня ся на гостину.

Кінець спіткання на сьвітлиці не означав кінця свята на селі. Учасники перенесли ся до білянских хиж, в котрих мешкає їх родина і приятелі, а часом цілком вібчи люде. Люде прийняли їх з отвореними руками, би лем хоцки на хвилю могли заперти очі і уявити собі давне житя їх предків в сесих хижках, критих лемківским гонтом... ■

Йоганія ЛАБІЛСКА

Білянчани — одна родина.

Історія

Республіка Свободи

Проіснувала така «держава» всього 42 дні. Однак і цього часу вистачило, аби створити систему управління, комунікації, налагодити побут, провести ряд культурно-освітніх заходів та навіть власну інформаційну кампанію. І все це змогли організувати в'язні «Степлагу» на території Казахстану, оточені з усіх боків військами Міністерства внутрішніх справ (МВС) СРСР. Система ГУЛАгу захиталась не на жарт.

Кенгірське повстання 1954 р. стало останнім із серії виступів політв'язнів таборів ГУЛАгу 1950-х рр. Воно і поклато початок розпаду, здавалося б, раніше міцної системи радянських виправно-трудова таборів. Повстання відбулося у 3-й зоні «Степлагу», на південно-східній околиці селища Кенгір. Станом на його території розмішувалися три табірні пункти: 1-й — жіночий, 2-й і 3-й — чоловічі. На 10 червня 1954 р. в зоні проживало 20 698 ув'язнених: 16 677 чоловіків і 4 021 жінка. Українці складали 46,3% (9 596 осіб), мешканці Прибалтики — 22,4% (4 637 осіб), росіяни — лише 12,8% (2 661 особа). Більшість — засуджені за зраду Батьківщини за статтею 58 (14 785 осіб, 71,4%). У 3-ій зоні перебувало 5 617 осіб, з них — 3 203 чоловіки, 2 414 жінок; 72% із загального числа засуджені за зраду Батьківщини; у 44,7% (2 512 осіб) термін ув'язнення складав 25 років.

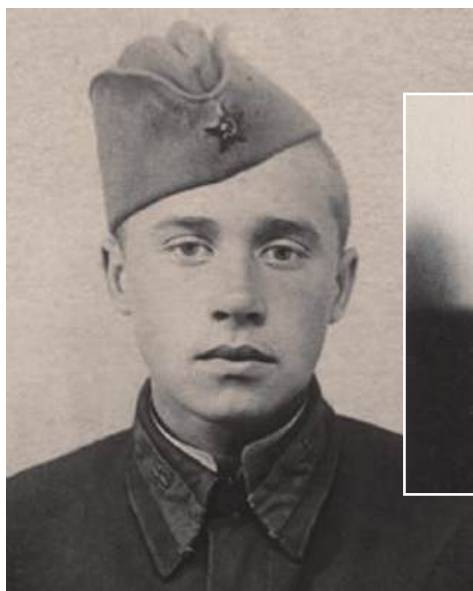
Вибухонебезпечна ситуація в Кенгірі весною 1954 р. наростала. Її передвісниками стали нечисленні виступи в'язнів, або ж їхні протести проти свавілля табірної адміністрації і відмова виходити на роботу протягом осені-зими 1953-1954 рр.

«Блатні» vs «політичні»

Щоб стримати повстанський дух, до Кенгіру в середині квітня 1954 р. із інших таборів були переведені 600 кримінальних злочинців. Кримінальники («блатні») мали допомогти табірній адміністрації розправитися із політичними в'язнями. Для кримінальників політв'язні були «фашистами», і начальство очолює нацьковувало їх на політичних. До такої тактики активно вдавались у 1947-1950 рр. Однак у 1954 р. стара схема не спрацювала.

По-перше, за роки ув'язнення частина кримінальників теж політизувалась. Деякі навіть були вдруге засуджені за 58-ю статтею. По-друге, політичним в'язням 3-го відділення «Степлагу» численністю 2600 осіб вдалося переконати «блатних» — 650 осіб — не вдаватися до збройного протистояння, яке навряд чи стане вдалим для останніх. І кримінальники погодились. Гліб (справжнє ім'я — Енгельс Слученков), голова («пахан») кримінальників, передав розмову з тюремником: «Опер викликав до себе наших. Йому треба спровокувати зіткнення з політичними. Не жмотничай, набіцвай різного-всякого. Скажи лише, щоб ви знали: ми на нього працювати не будемо. Ми підтримаємо вас». Таким чином, кримінальники стали частиною загального повстанського плану. І саме вони мали розпочати виступ.

Абезпосередній привід до повстання стався на Великдень — 15 травня. Того дня вартовий випустив автоматну чергу по ув'язнених, що повертались до табору після роботи. Тоді вбили 13 людей, 33 — поранили, ще 5 пізніше померло від поранень. Наступного дня 6 500 ув'язнених відмовились виходити на роботу. До страйкарів приєднались ще 12 тис. засуджених, що працювали на рудниках за 20 км від Кенгіру.

◀ Гліб, фото 1943 р.

Джерело: <http://www.istpravda.com.ua>

▲ Капітон Кузнецов.

Джерело: <http://www.istpravda.com.ua>

У ніч на 24 травня політв'язні почали повстання. За їхньою ініціативою кримінальники вибили колодою отвір у паркані, що відділяв жіночу зону. Слідом за «блатними», «щоб їх вгамувати», у жіночу зону увійшли політичні. Всю адміністрацію в'язні вигнали за межі табору, розібрали мури між зонами, збудували барикади, виставили охорону, озброїлися. Над їдальнею вивісили червоно-чорний прапор як символ трауру за загиблими.

Як в подальшому згадували жінки — учасниці виступу, наміри кримінальників щодо них не були агресивними: під час повстання не зафіксовано жодного випадку згвалтування. Засуджені за 58-ю статтею мали авторитет у кримінальників. Окрім того, «блатні» проявили себе як свого роду «люди честі» — до кінця дотримувались домовленостей. Зрадники знайдуться пізніше, але уже серед політичних.

Структура повстанської республіки

Для керівництва опором був створений Конспіративний центр, де більшість складали націоналісти із України, країн Балтії та Кавказу. Одним із ідейних натхненників опору був Михайло Сорока, автор гімну повстання. Однак його ім'я з міркувань конспірації не згадується в системі керівних структур. Конспіративному центру підпорядковувалась комісія ув'язнених і три відділи: військовий, безпеки і пропаганди.

Завдання спеціальної комісії у системі центру полягало в організації переговорів із табірною адміністрацією. Очолив комісію Капітон Кузнецов — найбільш суперечлива постать Кенгірського повстання. Він командував полком в лавах Червоної армії у роки II Світової війни, був неодноразово відзначений нагородами за військові подвиги. У 1942 р. потрапив до німецького полону. У 1948 р. його засудили на 25 років за співпрацю з німцями та участь у каральних операціях проти радянських партизанів. У таборі Кузнецов приєднався до нечисленної групи комуністів. Довіри до нього серед політв'язнів не було.

Згодом представники Конспіративного центру замінили кількох членів

комісії на своїх довірених людей, а Кузнецову під приводом безпеки виділили особисту охорону, щоб тримати під постійним контролем. Його надалі використовували у статусі керівника комісії, аби повстання не мало виразного антирадянського і антиросійського характеру: у такий спосіб хотіли вберегти від майбутніх репресій і помсти каральної системи якомога більшу частину активних учасників виступу.

Після придушення повстання Капітон Кузнецов дасть детальний опис та вкаже імена лідерів опору, зазначивши, що на чолі були українські націоналісти. Саме за доносом Кузнецова у 1956 р. розстріляють Гліба — голову «блатних», та Герша Келлера (справжнє ім'я — Василь Пендрак, колишній військовий УПА), який під час повстання керував відділом виготовлення зброї та самозахисту. Сам Кузнецов згадував: «Мені довелося грати неблагородну роль артиста, але не маріонетки... Визнаю свою вину в тому, що брав участь у повстанні і був головою комісії, та, незважаючи на мої зусилля, не зміг добитися виходу в'язнів на роботу».

Головною вимогою повстанців були переговори із повноважною комісією з Москви за участю представника ЦК КПРС. Інші варіанти не розглядались. Усі розуміли, що рано чи пізно терпечь влади увірветься і вона вдасться до силового сценарію. А для того, аби мати хоч якийсь шанс на успіх, потрібно було провести інформаційну кампанію. А вже тільки розголос давав надію на перемогу.

Поінформувати громадськість за межами табору було складно, фактично неможливо. Відділ пропаганди працював на межі можливостей. Спершу в нагоді стали повітряні змії. За їхньою допомогою вдалося розповсюдити листівки російською та казахською мовами на території прилеглих населених пунктів. Повстанці навіть запустили повітряну кулю з написом «Ми вимагаємо втручання ЦК!» (Центральний комітет комуністичної партії СРСР — прим. автора), але, злетівши, вона зачепилася за паркан і згоріла. За час виступу виготовлено сім бюлетенів, в'язні випускали плакати, відозви, стінгазету з новинами і карикатурами. Вночі вони по радіо звертались до солдатів, зібра-

них біля зони, із закликами не стріляти у в'язнів, і пояснювали свої вимоги. Іноді розпалювалась справжня радіовійна: «Жінки! Що спільного у вас зі злочинцями?», — волали гучномовці на вежах. — «Подумайте про ваших дітей і матерів, котрих ви більше не побачите, якщо не приступите знову до мирної праці!». «Дружини чекістів! Вам не соромно жити з убивцями?», — відповідали жінки-таборяни.

Напруга між обома сторонами конфлікту зростала. Всі готувались до розв'язки. Та настільки кривавого фіналу ніхто не передбачав.

Померти чи перемогти

26 червня вранці о 3 год. 25 хвилин представники комісії МВС по радіо звернулися до повстанців із вимогою здатися, повідомивши про введення військ. Після цього в зону зайшли 1 600 солдатів із 98 собаками, 3 пожежні машини, 5 танків Т-34. Це був єдиний випадок використання танків для придушення повстання у таборах.

Почалася кривава розправа. В'язні організували самооборону, забарикадувавшись у шести бараках. Солдати-піхотинці кидали в їхню сторону газові шашки і стріляли. Очевидець тих подій Ференц Варконі згадує: «Побачивши танки, жінки, щоб врятувати своїх друзів, вийшли назустріч ворогу. Майже всі вони були святково вдягнуті у вишиті сорочки. Близько двох сотень жінок і дівчат взялися за руки і лавами рушили проти танків. Але танки не зупинилися. Вони навіть не зменшили швидкість й один за одним переїхали живу фалангу. Одночасно солдати кинулися до бараків, розстрілюючи кожного зустрічного».

До 9-ої години ранку опір в'язнів був придушений. У таборі запанувала гнітюча тиша. Влада поспіхом намагалась прибрати наслідки кривавої ночі та приховати реальну кількість жертв. Та дослідники встановили, що тієї червневої ночі загинуло близько 700 людей (з них — 200 жінок). А щоб скомпрометувати повстанців, адміністрація табору пустила чутку серед населення Казахстану, яке дізналося про події в Кенгірі, ніби війська стріляли холостими набоями, а в'язні самі вбивали один одного. Однак правду уже було не приховати. А за нею прийшли і зміни в ГУЛАгу.

Попри те, що повстання було придушене, політв'язні здобули перемогу. Олександр Солженіцин стверджує: «Якщо Кенгірському страйку можна приписати у чомусь силу, то сила була — в єдності». Українці гуртувались між собою і ставали гідним прикладом єдності для представників інших народів у боротьбі за права людини.

Перші роки після повстання «Степлаг» агонізував. Ув'язнені ходили без номерів на одязі, спали у бараках без ґрат на вікнах. Нові засуджені за ст. 58 в табір не поступали. До Кенгіра направили чиновників, які приймали заяви та скарги засуджених. Тривав перегляд справ та зменшення термінів ув'язнення. Влітку 1961 р. табір припинив свою діяльність.

Кенгірське повстання найяскравіше продемонструвало кризу ГУЛАгу. Воно спричинило серйозні зміни в каральній системі: протягом кількох років звільнили дві третини ув'язнених, виправно-трудова табори ліквідували. Але найголовніше — після повстання в «Степлазі» дала тріщину вся радянська держава. ■

Олена ГУМЕНЮК

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

КУЛЬТУРА

Пісні – нитки між українськими поколіннями та регіонами

Камерно й затишно, як колись у підляській хаті, пройшли чергові «Джерела – українські традиції і трансформації» – фестиваль, який щорічно проводить у Черемсі Союз українців Підляшшя.

«Верещать і барабанять, аж вуха закладає!» – певно, саме так покоління підляшан, яке па-м'ятало ще Шевченкову Україну, а отже у вічність відійшло більш ніж півстоліття тому, прокоментувало б сучасні концертні виступи, на яких фольклорний чи схожий на фольклорний репертуар виконується в «міцному» музичному супроводі та з багатоглятним підсиленням. Із подібних гучних заходів народилися і «Джерела» в селищі Черемха, що в Гайнівському повіті. У їхній генеалогії знайдемо як «Музичні діалоги над Бугом» у Мельнику, так і «Польсько-українські музичні зустрічі», які проводилися вже в Черемсі, але мали характер набагато більш масштабний і відбувалися в плейнері. А «Джерела», принаймні останні, проходять уже в залі будинку культури гміни, отже, повернулася первісна камерність, навіть можна сказати – інтимність традиційного фольклору. Звісно, колись на Підляшші вистачало людей, які вміли заспівати «гоже й голосно – щоб аж на друге село було чути», найголоснішим «інструментом» залишалося горло, а найбільш шумні весілля проходили в домашніх стінах. Зараз усе по-іншому: на сільській вулиці вечорами вже не співають («як на дурних би подивилися», – прокоментувала сучасність одна з народних співачок), але все ж робляться спроби зв'язати цю розірвану нитку між поколіннями. Та й між регіонами, бо протягом післявоєнних десятиріч ніхто з України сюди не приїжджав, – зміни почалися з 1989 р.

▲ Київська «Рожаниця»: обряд і танці спільно з глядачами. Фото автора статті

– Ми намагаємося, – пояснює мету та зміст фестивалю в Черемсі його ініціатор і керівник Славомір Савчук, – щоб захід виправдовував свою назву «Джерела». Тобто презентував те, що є саме нашим, підляським, – колективи, в яких співають старші носії нашої традиційної культури, а поряд молоді гурти, що переймають надбання. Хочемо також, щоб на наш фестиваль приїжджали гості з України. Переважно це колективи від наших побратимів із Полісся, але в цьому році вдалося запросити гурт із Києва – «Рожаниця», який

представляє фольклор Слобожанщини, Полісся, Поділля та Центральної України.

Сценічні номери анонсувала та пояснювала глядачам знакова пара ведучих: Агнія Парфінюк – підляшанка, ще не так давно співачка черемуської «Гілочки», та Юрій Ковальчук із Рівного, член «Горини» Рівненського державного гуманітарного університету. Саме концерти цього фольклорного гурту в наших містах і селах були в 1989 р. першою ластівкою відновлення культурних зв'язків.

Пан Славомір зауважив, що в програмі брали участь представники різних поколінь. Хоча він сам не співав у жодному колективі, все ж ще учнем початкової школи у 1980-х був засновником першого гуртка УСКТ у Черемсі, що став організатором оглядів перед українським фестивалем у Сопоті.

Фестиваль розпочала «Гілочка», у якій співають учні початкової школи та гімназії у Черемсі, а після них на сцену вийшов квартет сільських співачок із Черемхи-Села. Наступну пару об'єднує як географія (місто Більськ та гміна), так і особа художнього керівника (Єлизавета Томчук), – це більський «Ранок» та «Родина» з Дуб'яжина. Київський гурт «Рожаниця» також представив фольклорні твори, що сягають народних глибин. Спершу виконував пісні, записані в польових експедиціях, та показав фрагмент весільного обряду, а саме приготування молодої до вінчання. На завершення концерту спробував зацікавлених глядачів та місцевих виконавців навчити наддніпрянських танців, яких, виявляється, протягом весільних вечора й ночі треба було «загуляти» кілька десятків, та на сцені подужали, здається, лише два. Але цього вистачило, щоб усіх, хто з «Рожаницями» танцював і хто їм аплодував, настрій весільного гуляння заповнив повністю.

Що ж – і найкращій забаві приходить кінець, настає час розходитися додому... У вечірню темряву, як струмочки із джерела, потекли-розбрелися глядачі фестивалю. Але радість спілкування з рідною пісню не стихла – більш музичні особи щось собі наспівували, інші просто прокручували в пам'яті щойно почуте. А ми терпляче, хоч і з нетерпінням, очікуємо тепер на чергову зустріч із тими традиціями, які не втрачено та вдалося трансформувати їх для потреб сучасності. ■

Юрій ГАВРИЛЮК

«Національні ночі» у Родові

У нашому світі навчання виходить за ментальні та фізичні кордони. Кожен, хто бажає, може спілкуватися в Інтернеті з іноземними однолітками або ж проходити онлайн-курси з різноманітних предметів.

Не часто молоді вдається вживу зустрітися зі своїми зарубіжними ровесниками, тим більше в рамках пізнавального відпочинку.

Засновники Фонду «Родово» використали вармінсько-мазурські землі як місце перетину різних культур, обміну міжнародним досвідом між

студентами з усієї Європи. Починаючи з 2004 р., в мальовничому селищі Родово біля міста Мронгово діє табір «Camp Rodowo», головною метою якого є створення комфортних умов для розвитку та відпочинку молоді з різних країн.

У цьогорічній осінній зміні табору, що проходила з 3 по 8 вересня, брали участь студенти історичних і педагогічних факультетів із Німеччини, Польщі та Росії. Також до складу міжнародної групи ввійшли учні українського ліцею в Гурові-Ілавському, що представляли свою націю на інтеграційних зустрічах і конференціях.

Метою занять було вивчення історії регіону за часів, коли тут володів орден Хрестоносців, доби Східної Пруссії, Другої світової війни та сьогоденнім вирішенням історичних проблем, пов'язаних із суб'єктивним баченням певних подій через національну призму істо-

риків. Також проводилися спеціальні інтеграційні заходи й конференції, що допомагали долати мовні бар'єри між студентами. Головним елементом об'єднання стали «Національні ночі» – чотири вечори поспіль групи з різних країн цікаво представляли свою культуру, звичаї та національні особливості, співпрацюючи й залучаючи до цього закордонних колег. Після таких теплих, по-домашньому близьких гостин усі мали змогу сісти навколо вогнища та побалакати на різноманітні теми.

Саме атмосфера дружби є головною особливістю цього табору. Адже, коли серця людей відкриті – не існує мовних бар'єрів, зникають сварки та втома. Це також допомагає відкривати нові факти регіональної та міжнародної історії, вивчення історичних невідповідностей між вченнями європейських дослідників.

Нині важливо підтримувати бажання молоді розвиватись і відкриватися світові, ділитися своїм досвідом та переймати знання інших. Найкраще із роллю компаса в житті дитини, учня, студента справляється вчитель. Робота побудована на самовіддачі й терпінню, а її результати видно через роки після випуску. І для кожного вчителя найбільшою радістю буде просте «дякую» та розуміння, що дорога вказана правильно. ■

◀ Camp Rodowo. Учасники молодіжного табору.

Фото автора статті

Дмитро СЛІВІНСЬКИЙ

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Про таємний щоденник Симона Петлюри

6 вересня 2018 р. в прокат в Україні вийшов фільм кіностудії ім. О. Довженка «Таємний щоденник Симона Петлюри» (режисер Олесь Янчук). Сценарій до нової стрічки про головного отамана УНР написали Михайло Шаевич, Олександр Шевченко й Олесь Янчук. Їхній проєкт переміг на Восьмому конкурсі відбору Дерґкіно й отримав фінансування з бюджету розміром 23 млн 600 тис. гривень. Загальна вартість стрічки — майже 48 млн. Частину коштів на її виробництво виділив Український конгресовий комітет Америки.

Зйомки починали наприкінці лютого 2017 р. поблизу Києва, в музеї під відкритим небом у селищі Пирогово. Влітку того ж року окремі епізоди фільмували в палаці Потоцьких у Львові. Там відзняли більшість паризьких інтер'єрних сцен. Над частиною фільму роботи велися на базі самої кіностудії.

З перших днів появи на широких екранах України фільм викликав неоднозначну реакцію. З'явилися як прихильники, так і противники. Останні у Запоріжжі залили рекламні афіші червоною фарбою. В окремих містах чиняться інші перепони, аби перешкодити демонстрації стрічки. Словом, п'ята колона заворушилася, як гадюче кубло, потривожене кимось.

«Це людина, яка в 1917 році краще за інших побачила, що без власної національної армії не буде майбутнього, і він створив її, — говорить про Петлюру Володимир Сергійчук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік Академії наук вищої школи України, головний історичний консультант фільму про Симона Петлюру. — Більше того, він допомагав творити державність і росіянам. Коли в 1917 році Тимчасовий уряд розпорядився розпустити фінський парламент, саме Петлюра як голова Українського генерального комітету заборонив його штурмувати українським частинам Північного фронту й кораблям Балтійського флоту. Саме завдяки його волі фіні змогли розпочати розбудовувати свою державність. Петлюра — це людина, яка думала про всі нації в Україні й поза нею, захищала та сприяла їм, сподівалася, що толерантна політика допоможе розбудувати українську державність». Збереглися документи, які свідчать, що Петлюра рішуче боровся з організаторами єврейських погромів, які тоді виникали в деяких містах. Він особисто прибув до Бердичева й розформував військову частину, причетну до цих ганебних подій.

Та для радянської ідеологічної машини, яка й досі своїми пересохлими коліщатами скреготить у свідомості багатьох українців, котрі сумують за Радянським Союзом, Симон Петлюра був і, як бачимо, й досі лишається «зрадником», «ватажком буржуазно-націоналістичної контрреволюції», «чорносотенцем», «погромником». Між тим, майже сто років тому (збереглися газетні публікації того часу) його ставили в один ряд із гетьманом-державником Іваном Мазепою, ім'я якого донині піддають анафемі попи в рясах Московського патріархату в Києво-Печерській лаврі. До речі, її гетьман побудував за власний кош.

Плакальники за комуністичним режимом, на совісті якого мільйони жертв невинних людей, не можуть пробачити українським націоналістам спроби домогтися незалежності України сто років тому й пошуки союзників. Співпраця УНР із Польщею стала для московських правителів злочинном, на який не поширюється строк давності.

«Таємний щоденник Симона Петлюри» — це фільм, у якому небагато біографічних подробиць родини Петлюрів. Акцент зроблено на думках, які переживав вимушений емігрант, загдуючи події 1917–1920 рр. «Ти маєш права, якщо маєш достатньо сили. А я не мав такої сили», — це одна з них. Кінострічка для людей, здатних думати. Значна частина її — судовий процес над убивцею Петлюри. Він перетворюється на судилище й навішування ярликів на провідника УНР, звісно, не безвтручання російських майстрів «плаща, револьвера та отрути». Спецслужби постаралися. Роль убивці Самуїла Шварцбарда, який сімома пострілами розстріляв отамана на одній із вулиць Парижа 25 травня 1926 р., блискуче зіграв актор Олег Треповський. У його виконанні — це найкolorитніший персонаж. Талановитий актор, на жаль, раптово пішов із життя... Виконавець головної ролі — актор Одеського театру юного глядача Сергій Флоров. Київська актриса Ірма Вітовська — у ролі дружини головного отамана. Дещо награними, портретними вийшли на екрані постаті Володимира Винниченка й Михайла Грушевського, яких зіграли, відповідно, міністр культури й мистецтв Євген Нишук та актор Богдан Бенюк.

«В українській історії існує лише три історичні постаті, за прізвищами яких і досі називають усіх українців. Саме це підтверджує їхню велич! Українців називали мазепинцями, петлюрівцями й бандерівцями. Цей фільм створений для людей, здатних мислити», — сказав представникам мас-медіа харків'янин Олексій Миргородський після показу в його місті (всєукраїнська газета «Україна молода», № 98 від 11 вересня 2018 р.).

Кінокритики в унісон твердять, що сприйняття будь-якого фільму, який іде до глядача, цілковито залежить від освіченості, обізнаності в царині української історії, а ще більше від ставлення до неї, до історичних травм і до конкретних жертв імперської політики Москви стосовно Києва. Віримо, що сучасний глядач має такі знання та зможе відрізнити полову від зерна. «Таємний щоденник Симона Петлюри» — твір іншого кшталту. Розповідь тут плинна, добре осмислена й уміло розроблена кінематографічно. У творчому доробку 61-річного режисера є й інші резонансні роботи: «Голод-33», знятий за мотивами повісті Василя Барки «Жовтий князь», фільм «Владика Андрей» — про митрополита Шептицького. Ця стрічка демонструвалася серед інших шести українських фільмів у рамках 61-го Каннського кінофестивалю в 2008 р. ■

Олександр ХОМЕНЧУК

Українці «над Бугом і Нарвою»

В останньому липнево-серпнево-му номері українського журналу Підляшшя знайдемо статті про деякі культурні заходи, які відбувалися в регіоні протягом літнього сезону. Деякі, якщо оцінювати за кількістю учасників, мали «камерний» характер, інші можна назвати масштабними, зокрема «На Івана, на Купала» в Дубичах-Церковних. Цьогорічна подія, яка відіграє велику інтеграційну роль для всієї місцевої громади, відбулася вже двадцятий раз. Проте захід — це не лише концерт гуртів із Польщі та України, ярмарок народного ремесла й показ традиційного обряду купальської ночі. У програмі цьогорічного фестивалю — також виставка «1938. Акція руйнування православних церков на Холмщині та Підляшші», співавтором якої є доктор Григорій Купріянович, голова Українського товариства в Любліні.

Популяризувати українську тематику та показувати українську культуру Підляшшя намагається не лише організатор фестивалю «На Івана, на Купала», Союз українців Підляшшя, але й гурт «Стебло» з Білостока. У розмові з журналісткою Людмилою Лабович деякі члени колективу зізнаються, що їхня пригода з українською піснею не почалася вдома (як це часто буває), а у школі Кирила і Мефодія у Білостоці. Цікаво, що у складі колективу не лише учні школи, але і їхні батьки й учителі.

«Школа Кирила і Мефодія та уроки української мови дали мені змогу відшукати свою індивідуальність і українськість», — говорить у інтерв'ю одна зі співрозмовниць Анна Місіюк. У статті обговорюється також мовне питання, зокрема чому діти й молодь бояться говорити «по-своєму».

Про українську мову та її вивчення прочитаємо в історичному матеріалі Олексія Шумера. Редактор сайту ПроСВІТ описує історію українського шкільництва на Кам'яній (Берестейська область в Республіці Білорусь), де на сьогоднішній день проживає найбільше українського населення в Білорусі. За даними перепису населення 2009 р., 7,7% із 39 тисяч населення району — українці. Проте нині ситуація з організацією занять ускладнилася, бо немає програми, затвердженої Міністерством освіти Білорусі.

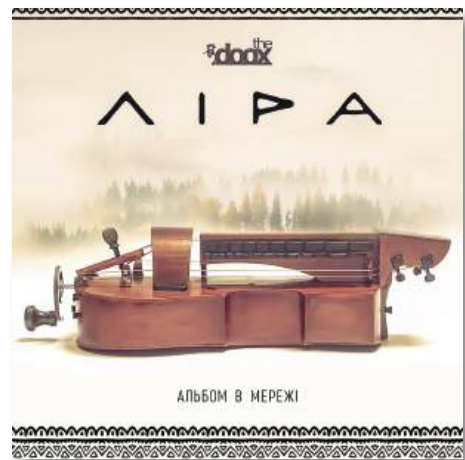
У номері також є матеріал про 75-річний ювілей із дня народження доктора Миколи Рошенка та ряд статей історичного характеру. Це, між іншими, матеріал про Київську Русь та історію державного герба України, спогад Анатолія Степанюка, який пережив виселення в рамках Акції «Вісла», текст про колонізацію підляського Побужжя й матеріал про дослідження підляського фольклору науковцями з України.

У номері також хроніка подій «Над Бугом і Нарвою» за червень-серпень 2018 р., вірші підляського поета Івана Киризука тощо. ■

Павло ЛОЗА

НАД БУГОМ І НАРВОЮ, №4/2018, ВИД. СОЮЗ УКРАЇНЦІВ ПІДЛЯШШЯ, 50 СТОР.

THE DOOX, ЛІРА, 2018, 30, 57 ХВ.

Електро- та рок-мотиви з елементами традиційної музики

«Динамічно, мелодійно та українською мовою!» — саме так до «Лемківської ватри» у Ждині в 2017 р. організатори популяризували одну із зірок минулорічного заходу. Йдеться про гурт «The Doox». Київська команда створює сучасну українську музику з елементами традиційної пісні та етно-року. Поеднання різних технік автентичного співу, етнічних духових інструментів, гри на гітарі, клавішних і ударних формують нове, інколи неочікуване, але дуже цікаве звучання. Такою є й нова платівка під назвою «Ліра», яку музиканти виклали для вільного прослуховування в Інтернеті. Її можна завантажити на сайті (soundcloud.com/thedoox/sets/the-doox-lira). Новий альбом вміщає вісім композицій, включно з кількома піснями, оприлюдненими раніше в мережі як сингли. Серед них твір «Три користі радості». За словами учасників колективу, ця пісня, яка з'явилася на початку весни, несе в собі те саме сонячне тепло, від якого навесні пробуджуються птахи, зацвітають рослини, грають риби, запалюються коханням юні серця. Ще до появи альбому в Інтернеті можна було подивитися також ліричне відео на пісню «Гаї шумлять», створену на слова українського поета Павла Тичини. Черговою композицією, яка з'явилася в Інтернеті до появи альбому, була пісня «Барвінок». Основою для неї стала українська народна пісня «Зелененький барвіночку», у якій розкривається одвічна тема кохання. Ще одна нова пісня та відеокліп на неї — композиція «Галочки», перший офіційний відеокліп формації. Крім цього, до альбому ввійшли ще такі твори: «Рано» та ремікс на цю пісню, «Сонце» й «Мак».

Новий альбом — це суміш звучання сопілки, гітари, електронної музики та жіночого голосу вокалістки Юлії Маляренко. Самим музикантам важко визначитися, у якому стилі вони грають. «The Doox» обробляють старовинний український фольклор і різні етнічні мелодії з усього світу, додаючи до них сучасні електро- та рок-мотиви. Аранжування гурту охоплює пісні з усіх куточків України: Рівненщини, Київщини, Полтавщини, Вінниччини, Волині та Карпат. Особливістю співу є поєднання жіночого та чоловічого вокалу, наближеного до традиційної манери співу. Формація часто експериментує з музикою й може виступати як у легкому акустичному форматі, так і з важкими ритмічними звуками.

Гурт можна назвати доволі молодим. Його створили навесні 2014 р. «Ліра» — це вже другий альбом у дискографії киян. ■

Павло ЛОЗА

eprasa.pl 9c514638ba